

MEDİAD

Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ | BOOK REVIEW

Aralık 2018, 1(2), 303-305

Geliş: 13.11.2018 | Kabul: 07.12.2018 | Yayın: 31.12.2018

İslamofobi Endüstrisi

Değerlendiren: Şeyma TAMER*

Kitabın Künyesi: Lean, N. (2015). *İslamofobi Endüstrisi*. (Çev. İ. Yılmaz). Ankara: DİB Yayınları, 308 s.

İnsanı en çok bilmediği, tanımadığı veya anlamlandıramadığı şeyler korkutur. Bu korkuyu yenmenin en iyi yolu kişinin kendisi için meçhul olan şeyin bilgisine vakıf olmaktan geçer. Hakeza birey, yaşadığı toplum içerisinde hâkim olan kültürün dışında yabancı bir kültürle karşılaştığında da korkuya kapılır. Bu korku, bireyi bilmediği kültüre karşı kendisini nasıl konumlandırması gerektiğine dair harekete geçirir ve birey muhatabını tanıma yoluna girer. Tanıma yoluna girildiğinde karşı kültüre dair dezenformasyon söz konusuysa ya da bilinçli bir şekilde karşı kültüre özgü kodlar manipüle ediliyorsa bu tanıma süreci negatif bir algıyla sonuçlanır ve bunun neticesinde bir fobi ortaya çıkar. Fobinin bir ileri aşaması nefreti ve kini barındıran bir tutumdur. Ki yaşadığımız yüzyılda ortaya çıkan İslamofobi kavramına baktığımızda bu fobiyi, daha da ötesi nefreti görmek mümkündür.

İslamofobi, özellikle “Batı” toplumları tarafından İslam’la tanışmamış kişilere İslam korkusunun aşılması, bu korkunun beslenmesi ve İslam’a yönelik öfkenin, nefretin, ayrımcılığın had safhaya ulaştırılması neticesinde ortaya çıkmış bir kavramdır. İslamofobi’nin boyutlarını anlamak için İslam’a yönelik olarak yürütülen korku politikalarına bakmak yeterlidir. Korku politikaları gereğince; TV, sinema, sosyal medya vb. ideolojik aygıtlar, bizzat kendilerinin tehlike altında olduğu düşüncesini diri tutmak için kullandıkları araçlardır. Bu araçlar vasıtasıyla ötekileştirdikleri ve damgaladıkları her bir Müslüman aslında kendi toplumlarını bir arada tutabilmek için oluşturdukları ortak düşmanlardır. Bir dönem ortak düşman Yahudilerken, bu çağın istenmeyen ortak düşmanı ise, tabiri caizse cüzzamlıları, Nathan Lean’in bahsettiği üzere Müslümanlardır.

Kuzey Carolina’lı Nathan Lean tarafından 2012’de kaleme alınan İslamofobi Endüstrisi adlı eser, bu çağın istenmeyenlerine ve onların nasıl etiketlendiklerine ışık tutan titiz bir çalışmadır. İbrahim Yıldız tarafından çevirisi yapılan bu eser, Mehmet Görmez tarafından kaleme alınan bir tanıtım yazısıyla başlamaktadır.¹ Yedi bölümden oluşan kitabın ana başlıkları sırasıyla: i) İçimizdeki Canavarlar: Amerika’da Korku Tohumu Ekmenin Tarihçesi, ii) Dalavere Ağ: İnternette Nefreti Kışkırtmak, iii) Medyanın Savunmasız Bırakma Suçu: Müslüman Karşıtı Çılgınlığı Yayınlamak, iv) Haçlarımızı Yüklenmiş Geliyoruz: Hristiyan Sağ’ın Ahir Zaman Savaşı, v) Politika ve Peygamberliğe Dair: İsrail Yanlısı Sağın İttifakı, vi) Washington ve Ötesi: Bir Hükümet Politikası Olarak İslamofobi ve vii) Atlantik’in Öte Yakası: Nefretin Avrupa’daki Ölümçül Etkileri’dir.

Lean, kitaptaki her bir başlık altında İslamofobi’nin ne denli tehlikeli boyutlara ulaştığını ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Giriş kısmında İslamofobi’nin nasıl yaygınlaştığından bahsederken, modern bir olgu olan İslamofobi kavramının köklerinin aslında daha eskilere dayandığını söyleyen Lean, İslam karşıtı söylemlerdeki artışı

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, e-mail: seymatamer@gmail.com | orcid.org/0000-0002-1018-3475

ise 11 Eylül saldırısının yanı sıra, İran Devrimi ve 80'li, 90'lı yıllarda cereyan eden terör olaylarına bağlamaktadır (s. 19). Ki bu olaylar İslam karşıtı retorik artmasında büyük bir pay sahibidir. Her ne kadar durum böyle olsa da aslında ekonomik krizlerin ve siyasi belirsizliklerin hâkim olduğu dönemlerde İslamofobi'nin daha çok yükselişe geçtiği görülmektedir. Sırf Müslüman olduğu için yolcusu tarafından bıçaklanan taksici şoförünün yaşadıklarını anlatan Lean: "2010'un politik ve sosyal atmosferi nefret söylemleri için uygundu. 11 Eylül 2001'den dokuz yıl sonra, pek çok kimsenin İslam karşıtı hislerin düşüşte olmasını bekleyeceği bir zamanda durum hiç de öyle değildi" (s. 30) diyerek mevcut atmosferi açıklamaktadır. Aynı şeyi, bir zamanlar Nazi Almanya'sında oldukça korkutucu boyutlarıyla yaşanan ve Hitler'in güçlenmesine neden olan antisemitizm için de söylemek mümkündür.

Değerlendirmenin sınırlılıkları gereğince kitabın bütün bölümlerine değinmek zordur. Bu sebeple İslamofobi ile mücadele konusundaki hususlara odaklanmak bize göre daha elzem görünmektedir. Yoğun bir literatür çalışması sonucu ortaya çıktığı anlaşılan eserin yazılma amacı, sürekli beslenen ve gitgide bir canavara dönüşen korku kültürünü araştırmaktır. Buna ek olarak Lean: "Bu, benim başkalarının acılarından menfaat temin eden küçük bir madrabazlar çetesine dikkatleri çekerek İslam'ın ve Müslümanların adaletsiz ve dengesiz bir şekilde temsil edilmesini düzeltmek için bir girişimdir" (s. 47) diye belirtmektedir. Amacından hareketle kitap boyunca, kitle iletişim araçlarından sayısız haber örnekleri vererek İslamofobi maskesi altında yürütülen kirli siyasete dikkatleri çekerken, aynı zamanda Müslümanlara yönelik nefret suçunun da azımsanmaması ve de küçümsenmemesi gereken boyutlarda olduğunu vurgulamaktadır.

Kitle iletişim araçlarının bir nevi ideolojik aygıt olarak kullanıldığı günümüzde, insanları yönlendirmedeki ya da kışkırtmadaki gücünün yadsınamaz derecede önemli olduğu bir kez daha gözler önüne serilmektedir. Özellikle sosyal medya aracılığıyla sürekli pompalanan İslam nefretinin boyutlarını blog yazarlarının söylemlerinde ve eylemlerinde görmek mümkündür. Blog yazarları arasında öne çıkan öyle bir isim vardır ki kitabın büyük bir bölümünde onun sebep olduğu hadiseler anlatılmaktadır. Geller adındaki blog yazarı İslam'a karşı savaşı kendisine misyon edinmişçesine faaliyetlerde bulunmakta, aynı zamanda diğer sosyal medya ve yazılı basın yazarlarını da kendi nefret halkasına dâhil etmektedir. Geller'in etkisi şu satırlarda açıkça görülmektedir:

"Yazısını yayımladıktan sonraki bir saat içinde Facebook ve Twitter'da bağlantılar oluşturarak gece geç vakit çalışma programlarından veya öylesine internette gezinmekten melodramatik bir ara almaya ihtiyaç duyan potansiyel okuyucuları arasında zaten mevcut olan ihtilafı kızıştırdı. Bir okuyucu, 'Tam daha kötüye gitmesi mümkün değil derken gidiyor.' diye yorum yazdı. 'İnanılmaz bir saldırganlık' diye düdüğ öttüdü bir diğeri. 'İnsanlar hâlâ anlamıyor. İslam bir barış dini değildir. O, baskı, kontrol ve cinayet dinidir!' Kısa zamanda siber uzay, Müslüman çılgınlığı konuşmalarıyla uğulduyordu" (s. 93).

Yukarıda bahsi geçen tepkilerden Geller'in insanları etkilemedeki gücü ve insanların histerik düşüncelerinin boyutu daha iyi anlaşılacaktır. Ve ne yazık ki tüm bu tepkilerin sadece inşa edilmesi plânlanan bir camii için olduğu görülmektedir. Geller gibi yazarların saldırgan üslubunun tutmadığı durumlarda ise yeni yollara başvurulmaktadır. Kimi zaman mürted olduğu iddia edilen ama aslında kurmaca bir kimliğe sahip kişiler tarafından İslam'a yönelik nefret körüklenirken, kimi zaman da Müslüman asıllı olup FBI tarafından yetiştirilen insanların naif söylemleriyle İslamofobi endüstrisi devam ettirilmektedir. İslamofobi'nin sadece tek bir kanaldan yayıldığını düşünmenin safiyane bir düşünce olduğunu söylemek mümkündür. Zira yürütülen siyasi ve askeri politikalar, FBI ve sinema da dâhil olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarının İslam'a savaş açma konusunda seferber oldukları anlaşılmaktadır. Öyle ki İslam karşıtı filmlerin sinema salonlarında gösterime girmesinin yanı sıra, özellikle filmlerdeki dehşet sahnelerinin milyonlarca gazete, dergi ve el ilanları vasıtasıyla insanlara ulaştırıldığı görülmektedir (s. 213).

Aslında oyunun kuralları gayet basittir. Ortak bir düşman belirlenmekte, ardından kendi birlik ve beraberliklerinin tehdit altında olduğu düşüncesi herkese empoze edilmekte ve sonrasında ortak düşmana saldırılmaktadır. Üstelik bunlar kısa vadeli planlardan ziyade uzun vadeli planlar gözetilerek gerçekleştirilmektedir. İslamofobi kültürünün yayılmasının asıl sebebi, insanları Müslümanların olası şiddet eylemlerine karşı kendilerini korumalarını sağlamak değil İslamlaşmaktan uzaklaşmalarını sağlamaktır. Bunu da korku kültürünü hâkim kılarak, insanları bilmediklerine düşman ederek yapmak onlara göre daha akılcı gelmektedir.

Kitapta da yer yer bahsedildiği üzere, 11 Eylül terör saldırısı –her ne kadar vahim bir olay olsa da ve 19 teröristin yapmış olduğu eylemin tüm Müslümanlara mal edilmesi adilane olmasa da– aslında İslamofobi için bir dönüm noktası niteliği taşımamaktadır. Zira bu olayın öncesinde ve sonrasında İslamofobi gerçek ama aynı zamanda yersiz bir olgu olarak karşımızda durmakta ve kökleri uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Lean defaatle haber linklerine atıf yaparak, olayın öncesinde ve sonrasındaki yıllarda yaşananlara dair çeşitli kıyaslamalarda bulunarak bu korkunun aslında temelsiz olduğunu bizlere göstermektedir.

Son olarak Lean'ın kitapta değinmiş olduğu önemli konulardan birisi de Oslo saldırılarıdır ki bu da İslam'a mal edilen olaylardan birisidir. Bu ve benzeri olaylar sonrasında ilk saatlerde müthiş bir dezenformasyon söz konusu olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Oslo saldırısının safkan bir Norveç'li tarafından gerçekleştirilmesine rağmen Geller gibi sosyal medya yazarları ve FOX haber gibi TV kanalları tarafından bu olayın faturasının da daha önceki pek çok olay gibi Müslümanlara kesildiği belirtilmektedir (s. 269).

Lean tarafından kaleme alınan bu eseri hemen herkesin okuması gerekse de bilhassa Müslümanların okuması gerekmektedir. Zaten okurken İslam'ın sadece Müslümanların kendi penceresinden gördüğü gibi olmadığı anlaşılacaktır. İslam'la tanışmamış insanların İslam'ı nasıl bildiklerine, onlara İslam'ın nasıl anlatıldığına ve dine dair öğretilerin nasıl aktarıldığına dair önemli ipuçları içermektedir. Aynı zamanda İslamofobi endüstrisinin nasıl işlediğine dair durum tespiti açısından da oldukça önem arz etmektedir. “Şüyuu vukuundan beter” misali kitabın neredeyse tamamına yakın kısmında Müslümanlar tarafından işlenen gerçek olaylar değil aksine insanlarda korkuyu egemen kılan söylentilere rastlamak mümkündür. İslamofobiye yol açan bu nefret retoriği ise, İslam'ı karalamaya yönelik onlarca girişim arasında öne çıkmaktadır. Özetle bu kitapta, ötekinin gözünden nasıl ötekileştirildiğimiz tüm ayrıntılarıyla ele alınmaktadır. Sonuç olarak Lean, tüm bu yaşananlardan ders çıkararak, dünyanın diğer ucundaki insanlara gerçek İslam'ın nasıl ulaştırılması gerektiği konusunda Müslümanları bilinçlendirmektedir. Bu sebeple, nicel ve nitel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen titiz bir saha çalışması sonucunda ortaya çıkan bu eser için Lean'e tüm Müslümanların minnet duyması gerekmektedir. Çeviriden kaynaklı olduğu düşünülen anlam kaymalarını ise kitapta anlatılanların yanında pek kıymetiharbiyesi olmadığı için göz ardı etmek mümkündür.

Son Notlar

¹ Görmez, İslamofobi'yi, i) İslam kaygısı, ii) İslam karşıtlığı ve iii) İslam korkusu üretimi olarak üç başlık altında ele almanın daha uygun olacağını belirtmektedir.